

Manual per al Desenvolupament
d'ecoescuelas
en la Província d'Alacant

Manual per al Desenvolupament
d'ecoescoles
en la Província d'Alacant

INDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	p. 6
2. PER A QUÈ UNA ESCOESCOLA?.....	p. 8
3. CONTINGUT I ESTRUCTURA DEL MANUAL.....	p. 9
4. FASES DEL PROJECTE.....	p.11
4.1. Primera Fase: reflexionem per al canvi i la participació.....	p. 11
4.1.1. Presentació del projecte.....	p. 12
4.1.2. Formació del Comité Ambiental.....	p. 12
4.2. Segona Fase: ens hi organitzem, hi planifiquem.....	p. 13
4.2.1. Planificació del treball.....	p. 13
4.2.2 Redacció del compromís ambiental.....	p. 16
4.2.3. Explicació del projecte a la comunitat educativa.....	p.16
4.2.4. Elecció dels temes a treballar en el curs escolar.....	p. 18
4.3. Tercera Fase: ens hi posem a treballar.....	p. 18
4.3.1. Inici del diagnòstic.....	p. 18
4.3.2. Elaboració del Pla d'Acció i Codi de Conducta.....	p. 19
4.3.3. Indicadors de Seguiment del projecte.....	p. 21
4.4. Quarta Fase: comunicació i difusió.....	p. 22
4.4.1. Motivem.....	p. 22
4.4.2. Comuniquem.....	p. 25
5. ACTUACIONS TRANSVERSALS.....	p. 26
6. RECURSOS D'INTERÉS.....	p. 27
6.1. Bibliografia.....	p. 27
6.2. Enllaços.....	p. 28
7. MATERIAL DE SUPORT: fitxes de treball.....	p.30
8. ANNEX. Models de documents per annex	p. 35
I. Acta de Constitució del Comité Ambiental	p. 36
II. Funcions del Comité Ambiental del CP/IES... ..	p. 37
III. Cronograma	p. 38
IV. Ordre del dia	p.39
V. Acta	p. 40
VI. Compromís ambiental	P.42
VII. Circular de presentació del projecte	P. 43
VIII. Codi de conducta	p. 44
IX. Model d'enquesta de residus	p. 45
X. Fitxa de llista de control (check-list).....	p.47

Sens dubte, els fonaments en què s'ha de basar qualsevol transformació del model de desenvolupament present per altres alternatius en què triomfe la sostenibilitat són: l'educació, la coresponsabilitat i la gestió dels recursos correcta. Per aquest motiu ningú discutirà la importància dels centres educatius, perquè constitueixen unes "ciutats en miniatura" en les quals podrem desenvolupar algunes estratègies que transformen el nostre model actual per un altre que coincideix més als principis del desenvolupament sostenible. I no sols als centres, sinó que per la pràctica i per un procés de mimesi aquesta transformació abraçarà tota la societat.

L'Ecoescola esdevé un seguit d'accions de millora en el mateix entorn educatiu, per la qual cosa posa en marxa un procés participatiu de revisió dels plantejaments i pràctiques; sense implicar, no obstant això, la introducció d'una assignatura, sinó d'una altra visió del centre escolar en què es reforça la coherència entre el discurs i la pràctica.

Cada Ecoescola és única i particular de cada centre, però per promoure la seua implantació la Diputació d'Alacant, des de l'Àrea de Medi Ambient, ha dissenyat aquest Manual i Fitxes de Diagnòstic, amb l'objectiu que aquests materials serveixen com a suport per a la posada en pràctica de les Ecoescuelas en els centres escolars de la província d'Alacant.

La Diputació d'Alacant, en aqueix exercici de coresponsabilitat no sols ha posat en marxa aquest programa de suport a la realització de les Ecoescuelas, sinó que, a més, des de l'any 2005 impulsa l'execució de les Agendes 21 Locals en els municipis de la província d'Alacant plasmada en la creació d'Alacant/Alicante Natura Xarxa Provincial d'Agenda 21, a la qual ja s'hi han subscrit 75 dels 141 municipis alacantins.

Departament de Medi Ambient
Diputació Provincial d'Alacant

1. INTRODUCCIÓ

L'escassetat i la contaminació dels recursos hídrics, l'emissió de gasos d'efecte hivernacle, que estan provocant el canvi climàtic, la producció ingent de residus i la dificultat del seu tractament i emmagatzemament, la pèrdua de biodiversitat i, en general, l'explotació dels recursos a un ritme molt superior a la seua taxa de regeneració, són alguns dels greus problemes a què s'enfronta el món actual.

Si volem frenar el deteriorament enorme que pateix el nostre planeta perquè els nostres fills i néts visquen en

un planeta net, sa, equitatiu i solidari, hem de canviar la nostra forma de pensar i d'actuar envers pautes de conducta i de consum (de desenvolupament) sostenibles. El concepte de desenvolupament asostenible va sorgir per primera vegada en els anys huitantes, a l'Informe Brundtland, també conegut com **"El Nostre Futur Comú"** (Comissió Mundial per al Desenvolupament del Medi Ambient de les Nacions Unides, 1987), on es definia com **"aquell model de desenvolupament**

que pretén satisfer les necessitats del present sense comprometre la satisfacció de les necessitats de generacions futures".

Des d'aquell moment, la sostenibilitat és un referent per al desenvolupament i s'ha convertit en un repte i una meta a aconseguir pels governs nacionals, regionals i locals d'arreu del món.

En aquesta línia de pensament, en la **Conferència de les Nacions Unides sobre Medi Ambient i Desenvolupament (Rio de Janeiro, 1992)**, juntament amb documents de gran rellevància com ara la Declaració de Rio sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament, s'hi va aprovar un programa d'acció global per al Desenvolupament sostenible

anomenat Programa 21 (més conegut com "Agenda 21"). En ell, s'assenyala la transcendència del local per abordar els problemes de caràcter global, i s'invita a totes les comunitats locals del món a crear la seua versió pròpia d'Agenda 21, una Agenda 21 Local.

*“Existir és canviar; canviar és madurar;
madurar és seguir creant-se a un mateix sense fi”*

Henri Bergson

D'una forma molt sintètica es podria dir que una Agenda 21 local consisteix a avaluar l'estat ambiental, social i econòmic d'un municipi; a debatre millores possibles i a canalitzar un procés creatiu i gradual de canvi per aconseguir un entorn urbà més saludable i de qualitat per a les persones, amb un menor impacte sobre els sistemes naturals. Introduir, des de la voluntat i el desig de canvi, aquesta eina en la gestió local, permet canalitzar i executar les decisions que són necessàries per al desenvolupament d'un municipi i corregir aquells factors que podrien influir negativament en el seu medi ambient (avaluació, planificació, acció).

Aquest procés exigeix la participació de tota la comunitat local i ha de portar al reconeixement de la responsabilitat que tothom té en la degradació actual de l'entorn local i de tot el planeta, així com al compromís i posada en marxa de accions per resoldre-ho.

L'Àrea de Medi Ambient de la Diputació d'Alacant és conscient de la seua responsabilitat important en el suport als municipis alacantins per al desenvolupament de les seues Agendes 21 Locals, i va iniciar, l'any 2003, un seguit de treballs previs que van culminar amb la creació de la **Xarxa Provincial d'Agenda 21** l'any 2005 i l'aprovació de la **Carta Provincial** que es va anomenar posteriorment **Carta de Catí**, i que s'hi constitueix com a text vertebrador del procés d'implantació de l'Agenda 21 Local en els municipis de la província d'Alacant, així com el marc que estableix l'inici, àmbit, i objectius, de la **Xarxa Provincial d'Agenda 21**.

Uns 3 anys després de la seua creació, 75 municipis ja s'hi han adherit a la Xarxa, dels quals més de les 2/3 parts ja han posat en marxa les seues Agendes 21 pròpies, és a dir que han iniciat un projecte de canvi liderat per l'Administració local i consensuat per una població local participativa, compromesa i implicada, que els permetrà avançar cap a una comunitat més neta, més accessible, més estalviadora, més eficient en

l'ús dels recursos, sensibilitzada amb els problemes ambientals i solidària amb altres cultures i realitats.

En aquest camí cap al desenvolupament sostenible, tots els integrants de la comunitat local juguen un paper important, també la joventut i els xiquets, especialment vulnerables, per diferents motius, als problemes ambientals. La seua participació és, doncs, essencial en el procés de canvi cap a una societat més sostenible. Però aquesta participació no pot exercir-se si no s'hi promou.

En aquesta línia d'actuació, la Diputació d'Alacant vol invitar els centres educatius de la província a formar part de la **Xarxa d'Ecoescoles**, que permetrà posar en marxa una experiència semblant a les Agendes 21 locals, és a dir, promourà la posada en marxa en el centre escolar d'un procés participatiu d'anàlisi de la seua realitat pròxima i de la recerca de solucions tot assumint compromisos concrets d'acció.

2. PER A QUÈ UNA ECOESCOLA?

Una Ecoescola esdevé la posada en marxa d'una experiència real de transformació de l'entorn pròxim (l'escolar) amb la cooperació de la comunitat educativa en el seu conjunt. Aquesta transformació es produeix a través de la participació activa de l'alumnat que desenvolupen un **diagnòstic dels problemes socioambientals del centre escolar i proposen i posen en marxa mesures concretes per a solucionar-los**, tot implicant en aquesta tasca a tots els integrants de la comunitat escolar.

Es tracta d'un valuós recurs educatiu que afavoreix la generació de valors, habilitats i actituds positives i creatives a través de la investigació i la comprensió d'allò que s'ha investigat, així com de la participació en les propostes de solució i l'experimentació personal i col·lectiva que esdevé l'execució d'aquestes propostes d'acció i l'avaluació dels seus resultats.

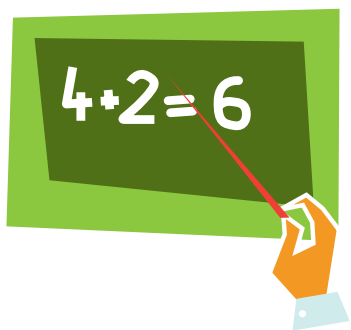
Es tracta de posar en pràctica un aprenentatge **a través de la participació**, on els l'alumnat, orientat pels seu professorat i amb la col·laboració de les seues famílies i

del personal no docent del centre, aprendran a investigar, analitzar, planificar, projectar, comprometre's, executar, cooperar i comunicar una forma de fer les coses nova i millor.

Esdevé, per tant, la posada en marxa d'una pràctica educativa que conjuga l'assoliment de coneixements a través de la intervenció directa en l'entorn pròxim, el desenvolupament d'habilitats per identificar i valorar la dimensió de la problemàtica socioambiental i les seues conseqüències i l'assoliment de la capacitat d'actuar davant dels problemes ambientals del centre per solucionar-los.

Com a resultat de tot aquest procés de sensibilització i d'acció participativa, s'aconseguirà una **millora dels hàbits de tots els integrants de la comunitat escolar,**

així com la implantació de mesures que minimitzen el consum de recursos i energia i milloren tant la gestió ambiental com el clima de convivència del centre escolar.

3. CONTINGUT I ESTRUCTURA DEL MANUAL

El desenvolupament d'una Ecoescola, com en tot procés educatiu, no és un fet que pugui improvisar-se. Requereix un treball de reflexió, de compromís i de planificació en què tota la comunitat escolar ha d'implicar-se.

En aquest sentit, es tracta d'un instrument equivalent a les Agendes 21 locals, programa d'on procedeix, ja que només pot realitzar-se amb èxit de forma voluntària, cooperativa, amb la voluntat real d'introduir canvis i amb la participació real de tota la ciutadania (en el nostre cas, de la comunitat escolar).

Si bé es recomana que cada escola que decideix iniciar un projecte com aquest segueixca un plantejament bàsic (diagnòstic o ecoauditoria, pla d'acció, indicadors i comunicació durant tot el projecte) i compte amb un suport en forma de materials pedagògics, no cal oblidar que una Ecoescola es construeix en el mateix centre, a la seua mesura, si tenim en compte tots els factors que fan única aqueixa escola o institut i a la seua comunitat.

El contingut d'aquest manual pretén ser, per tant, una ajuda per a tots els centres educatius que desitgen posar en marxa aquest projecte i ha de considerar-se només com una eina, una proposta que serveixca d'orientació i facilite al conjunt d'educadors la posada en marxa d'aquest projecte, i facilitar-los la seua preparació, el seu desenvolupament i la seua avaluació.

Per això, en una primera part s'hi desenvolupen les fases que consta el procés de posada en marxa d'una Ecoescola i els aspectes metodològics clau a l'hora de desenvolupar-ho; s'hi proposa la forma d'iniciar i desenvolupar cadascuna d'aquestes fases i s'hi inclouen models de documents que puguen servir d'exemple perquè el centre escolar pugua elaborar-ne els seus.

Finalment, s'hi presenta un material de suport format per les Fitxes de Diagnòstic, les Fitxes de Conclusions i les Fitxes del Pla d'Acció Local. Aquestes fitxes, específiques per a cada tema tractat, s'han dissenyat perquè l'alumnat les desenvolupe amb l'ajuda del professorat, unes vegades de forma individual i altres en grup.

Tenen diferents nivells de dificultat, segons estiguen destinades als cicles de Educació Infantil, Educació Primària, Educació Secundària i Batxillerat i en el seu revers compten amb unes "notes per al professorat" o un seguit de "recursos didàctics" que pretenen servir de suport al conjunt de docents per orientar l'alumnat en la realització del diagnòstic corresponent a cada àrea.

Els temes de les fitxes són els següents:

Aigua

Residus

Energia i Transport

Convivència i Infraestructures

Entorn natural

Així mateix, en el manual es proposa un seguit d'activitats i recursos per a la comunicaci3n i difusi3n del projecte.

No hi ha cap dubte que cada centre és únic i, amb aquest manual, com a eina de suport, ha d'elaborar el seu projecte, i pot començar per on considere més adequat. Per aix3, si parteix de l'anàlisi de la seua realitat, s'atenen les seues problemàtiques específiques, si n'hi ha, de les seues necessitats, interessos, possibilitats, recursos, actuacions o projectes en marxa o realitzats, així com de les seues experiències formatives prèvies en matèria ambiental o de participaci3n, s'hi poden seleccionar els temes i les activitats més escaients o afegir-ne altres de noves i marcar els temps adequats per realitzar-les.

Esperem que, amb tot aç3, aquesta guia mai no es convertisca en un document tancat i acabat, sin3 que s'enriquezca amb altres punts de vista, nous materials, idees, il·lusions i aportacions de qualsevol tipus que facen créixer el projecte i afavoresquen l'intercanvi d'experiències i el treball conjunt entre centres, professors i alumnes i alumnes de tota la província d'Alacant.

4. FASES DEL PROJECTE

4.1. Primera Fase: REFLEXIONEM, ENS COMPROMETEM

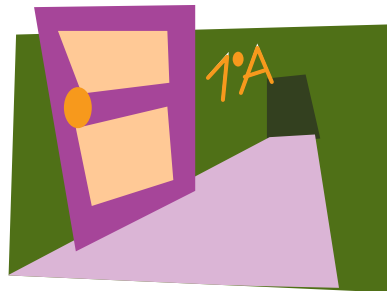
MOTIVAR PER AL CANVI I LA PARTICIPACIÓ

4.1.1. Presentació del projecte

El desenvolupament d'un projecte com el que ens ocupa requereix la participació i la implicació indispensable de tota la comunitat educativa. No obstant això, abans de dur a terme una primera reunió formal de presentació del projecte, on es realitze una reunió entre tot el professorat (i si és possible, el personal no docent) i s'explique què és una Ecoescola i què suposarà per al centre escolar, es recomana una reunió prèvia entre l'equip directiu. El procés que portarà a convertir el centre en una Ecoescola permetrà REPENSAR LA FILOSOFIA AMBIENTAL que d'una manera o una altra tothom ha de compartir per a assegurar un treball conjunt, efectiu i coordinat.

L'objecte d'aquesta primera fase és aconseguir el compromís i la participació del nombre més gran de membres de la comunitat educativa.

És molt important aconseguir transmetre al professorat que la posada en marxa d'una Ecoescola no significa la inclusió de noves temàtiques en el projecte curricular, sinó que es tracta d'una forma nova i millor de fer les coses que permetrà desenvolupar, enriquir i actualitzar els continguts del currículum, al mateix temps que fomenta la formació en valors dels escolars i s'avança cap a un millor clima de col·laboració i participació en el centre escolar.

Aquesta reunió de presentació pot ser una bona ocasió per a invitar el professorat interessat i els components del personal no docent a formar part del Comitè Ambiental.

4.1.2. Formació del Comitè Ambiental

El Comitè Ambiental és un òrgan la funció del qual és la de liderar tot el procés d'implantació i desenvolupament de l'Ecoescola, que consensua les accions que s'hi

duguen a terme, amb l'organització i la promoció perquè puguen realitzar-se. Així mateix, ha de ser el lloc on se centralitzen i es revisen els resultats i des d'on es promouen les mesures de millora i de difusió i comunicació del projecte.

Els seus membres han de representar a tots els sectors de la comunitat escolar, és a dir, que en aquest òrgan han d'estar representats l'alumnat, la direcció del centre i el professorat (és recomanable que almenys hi haja un representant per cada cicle), així com el personal no docent que treballa en el col·legi, representants de l'associació de pares i mares d'alumnes i, per acabar, les institucions públiques que recolzen el projecte. A l'Annex (I. Acta de constitució del Comitè Ambiental) s'hi adjunta un model d'acta de constitució d'aquest òrgan.

La participació de l'alumnat en el Comitè és important, encara que també és cert que de vegades les reunions s'allarguen massa i poden tractar temes que no són d'interès per al conjunt de xiquets, especialment si parlem de centres educatius on l'alumnat és d'edat curta. En aquests casos, és convenient organitzar l'ordre del dia de la convocatòria de manera que s'hi aborden, en primer lloc, els assumptes sobre els quals siga important demanar l'opinió o el punt de vista de l'alumnat, perquè després puguen tornar a classe mentre continua la reunió.

La composició i funcions del Comitè Ambiental s'han de plasmar en un document que podria ser com el que es proposa a l'Annex (II. Funcions del Comitè Ambiental).

4.2. Segona Fase: ENS ORGANITZEM, PLANIFIQUEM

POSADA EN MARXA DEL PROCÉS

4.2.1. Planificació del treball

La primera tasca abans de començar a desenvolupar l'Ecoescola és de tipus organitzatiu i de planificació. En aquest sentit, els aspectes més importants a tindre en compte

són: el disseny d'un cronograma del procés, la cerca de temps comuns per a les reunions (Comité Ambiental i reunions periòdiques amb el professorat) i l'assignació de responsabilitats.

L'objectiu d'aquesta segona fase és la de calibrar bé les forces i el temps, assignar responsabilitats i preparar-ho tot per començar a treballar.

D'aquesta manera i quan s'haja constituït el Comité Ambiental, la següent reunió hauria d'emprar-se en planificar el treball que s'hi desenvoluparà. Per això, podria servir d'ajuda plantejar-nos les qüestions següents:

Quines metes ens fixarem en aquest curs escolar i en quin termini pensem aconseguir-les?

És important fixar un cronograma de treball realista que permeta desenvolupar el projecte, i programar els espais de temps en què s'hi realitzarà, tot adequant-se al ritme de treball del centre escolar. Encara que no és cap tasca fàcil determinar a priori quin nombre d'hores es requereixen tant per a la docència com per a l'aprenentatge de cadascun dels temes que s'hi proposen, ni tampoc determinar les matèries dels curricula sobre els quals incideixen, convé tindre en compte que **els èxits petits motiven per a aconseguir-hi nous objectius mentre que les metes inabastables poden generar desil·lusió**. A l'Annex (III. Cronograma) s'hi adjunta un model de cronograma que podrà servir d'orientació en aquesta tasca.

Cada quant temps es reunirà el Comité Ambiental?

Són els mateixos centres els que han de determinar el ritme i la velocitat de desenvolupament del projecte, encara que es recomana que les reunions es produeixen, almenys, abans de l'inici i després de la finalització de cada fase petita que es pose en marxa, amb la finalitat que el comité pugui planificar convenientment la seua iniciació i avaluar, posteriorment, les dificultats hagudes per a la seua realització (per exemple l'inici del diagnòstic del tema dels residus i tan bon punt tinguen els resultats).

És possible que en una mateixa reunió puguen tractar-se temes que corresponen a la finalització d'una fase i començament d'una altra (per exemple, potser en una reunió es puguen avaluar les mesures posades en marxa per executar el Pla d'Acció de Residus i es prepare la posada en marxa del diagnòstic de l'aigua).

Així mateix, es recomana una última reunió avaluativa del procés abans d'acabar el curs, que hauria de tindre lloc amb l'assistència de tot el claustre de professors.

Com organitzarem el treball?

- A l'hora de decidir com s'organitzarà el treball, pot ser útil tindre en compte que per a un desenvolupament del projecte normal caldrà assignar les funcions següents:
- Funcions de secretaria: ha d'elaborar l'ordre del dia i les actes de reunions del Comité Ambiental, que han de ser enviades amb antelació a cadascun dels membres amb la finalitat que puguen preparar la reunió següent (per això es recomana utilitzar el correu electrònic, que permet estalviar temps i recursos). A l'Annex (IV. Ordre del dia i V. Acta), s'hi adjunta un model d'ordre del dia i d'acta de reunions. Així mateix, la mateixa persona responsable de la secretaria pot ser l'encarregada de signar les actes, classificar i arxivar tota la documentació que s'hi genere en el marc del procés. Si el Comité així ho decideix, també pot anomenar-se una persona coordinadora del programa que signe les actes, una funció que la podrà exercir el/la director/a del centre.
- Persona de contacte del centre escolar amb l'assistència externa: en cas que existisca un suport tècnic extern que impulse la posada en marxa del projecte en les seues etapes inicials, és convenient designar una persona del centre escolar que centralitze la comunicació entre aquesta i la comunitat educativa.
- Comunicació amb la resta del professorat: pot ser escaient que aquesta funció s'assigne als representants dels diferents cicles en el Comité Ambiental.
- Comunicació amb l'AMPA: igual que en el cas anterior, aquesta funció podria exercir-la el/la representant de l'AMPA en el Comité Ambiental.
- Entrega al professorat del material de treball que s'aprove en el Comité Ambiental: podria ser a través dels representants del professorat dels cicles.
- Documentació de les activitats (fotos, vídeos, etc.): Esta tarea, además de permitir

aquesta tasca, a més de permetre un millor seguiment dels treballs realitzats, és fonamental per a la fase de comunicació i motivació del projecte i també per a l'intercanvi d'experiències amb altres centres o per a presentar el nostre projecte a convocatòries de premis, subvencions, etc.

- Arreplega de les dades proporcionades per les Fitxes de Treball i el seu anàlisi.

Així mateix, cal tindre en compte que aquest projecte es realitza en un centre escolar, pel que cal preveure els períodes vacacionals, els períodes d'exàmens, així com el programa del curs, els projectes i les excursions que ja estan programades.

4.2.2 Redacció del compromís ambiental

Tan bon punt estiga constituït el Comitè Ambiental, arriba el moment de redactar i aprovar el Compromís Ambiental del centre.

Es tracta d'un document important en el marc del projecte, que implica posar sobre el paper (i difondre) la responsabilitat assumida pel centre escolar per treballar, des de la pràctica educativa i la cooperació, en l'aprenentatge i posada en pràctica de valors i actituds encaminats a la millora de la qualitat socioambiental del centre i de l'entorn.

A l'Annex (VI. Compromís ambiental) hi trobareu una proposta de compromís ambiental del centre que podrà servir de model per a elaborar-ne un, de propi.

4.2.3. Explicació del projecte a la comunitat educativa

L'ALUMNAT

Si s'ha dut a terme la reunió de presentació del projecte a professorat i personal no docent, ha arribat l'hora de presentar el projecte a l'alumnat. Ací ha d'entrar en joc la creativitat i els recursos del centre. Des d'un contacontes, fins a professorat disfressat de bosses de fem o de contenidors de residus, **qualsevol cosa que faça a l'alumnat percebre que alguna cosa nova comença, encara que al principi no sàpien molt bé què.**

LES FAMÍLIES

Com en tot procés d'ensenyament-aprenentatge, els actors principals són l'alumnat i el professorat, però en un projecte d'aquestes característiques, cal tindre en compte un altres actors també molt importants com ara són les famílies. L'avanç del projecte desenvoluparà en l'alumnat un esperit crític, i els obrirà la ment a una forma de veure i de fer nova respecte a actes tan quotidians com ara apagar el llum en eixir d'una habitació, tancar una aixeta, tirar el fem en bosses separades, etc.

Si l'Ecoescola s'implanta gradualment i amb èxit, l'educació ambiental rebuda i els comportaments interioritzats com no tirar les piles al fem, separar els residus, fixar-se que hi ha aixetes que gotegen, etc. eixiran de les aules i arribaran fins a les llars.

Necessitem, per tant, la cooperació de les famílies en aquesta tasca que ens hi ajudaran a aconseguir una coherència entre el discurs i la pràctica.

A més, com ocorre amb moltes altres activitats que es realitzen en el centre, és molt interessant fer participar pares i mares, iaïos, oncles, germans... en els tallers que es duguen a terme, en les excursions, exposicions o jornades que s'hi realitzen, etc. i aprofitar la saviesa i els recursos que puguen prestar al projecte.

Com més impliquem les famílies, més podran aportar al desenvolupament de l'Ecoescola.

Per presentar el projecte a les famílies, es proposa incloure una explicació breu del projecte en l'ordre del dia d'una reunió de l'AMPA, així com l'enviament d'una circular.

A l'Annex (VII. Circular de presentació del projecte) hi trobareu una proposta de circular que us pot servir com a model per a elaborar-ne una, de pròpia, adaptada al centre.

4.2.4. Elecció de temes a treballar en el curs escolar

El desenvolupament d'aquest projecte permetrà el coneixement de la gestió ambiental que es realitza en el centre en determinats aspectes (aigua, residus, energia, paper, entorn, etc.) i del clima de convivència que hi existeix, a través de la investigació i l'observació i de l'estudi i anàlisi de les dades recopilades.

Per a la realització del Diagnòstic s'utilitzen **FITXES DE TREBALL específiques** er a cada àrea, adaptades a l'edat de l'alumnat. Són molts els temes que poden ser objecte del diagnòstic del centre escolar, tots els que formen part de la seua dinàmica socioambiental (energia, aigua, residus, convivència, infraestructures, contaminació atmosfèrica i acústica, etc.). En aquest manual es proporcionen les fitxes per a treballar els temes següents:

- Residus
- Aigua
- Convivència i Infraestructura
- Energia i Transport
- Entorn

És possible que dins d'un curs escolar es puguen desenvolupar dos o tres temes com a màxim, així que pot ser una tasca del comitè triar d'entre tots els temes possibles. En tot cas, és interessant triar els temes i el moment en què s'abordarà cadascun d'ells si tenim en compte la programació de les classes.

Per això, podria dur-se a terme una reunió amb el claustre de professors o amb la persona responsable o amb el/la cap d'estudis per a la posada en comú de temari i cronologia i així valorar quins són els aspectes que s'han d'abordar en el projecte que més interès presenten en funció del treball que s'hi durà a terme durant el curs, les assignatures, les necessitats educatives de l'alumnat, els tallers, jornades, excursions, etc. que es pensen portar a terme durant el curs, etc.

D'aquesta manera es poden aprofitar aquests recursos "externs" al projecte que, sens dubte, permetran enriquir-lo sense augmentar la càrrega de treball del professorat.

4.3. Tercera Fase. Ens posem a treballar

INVESTIGUEM, DESCOBRIM, ACTUEM, AVALUEM

4.3.1. Inici del Diagnòstic o Ecoauditoria del centre

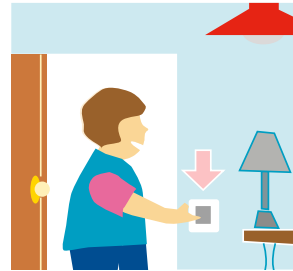
Cada tema estudiat compta, a més, amb una Fitxa de Conclusions (una per cada tema

i aula), la finalitat del qual és servir de síntesi de tot el que s'ha treballat així com la de recollir les propostes de l'alumnat per pal·liar els dèficits o problemes trobats.

Aquestes propostes han de partir de l'alumnat orientat pel professor i han de ser la conseqüència lògica dels descobriments realitzats per ells mateixos.

La realització d'aquestes fitxes proporciona una bona possibilitat per al debat i la discussió dels diferents punts de vista de l'alumnat i contribueix a reforçar els coneixements assolits durant la realització del diagnòstic.

La filosofia del projecte es basa en què l'alumnat participe en la seua educació ambiental, per la qual cosa el mètode de treball que es planteja en aquest manual és l'elaboració d'un **DIAGNÒSTIC PARTICIPAT (aprenentatge en l'acció i per a l'acció)**, és a dir que el conjunt de xiquets són els qui elaboren el diagnòstic.

Si bé és cert que açò afig dificultat al projecte, especialment perquè part de l'alumnat pot ser molt menut, també l'enriqueix i el dota de valor afegit.

La metodologia de treball que es planteja és:

- Realització de l'alumnat del Diagnòstic: el professorat treballa les Fitxes de Diagnòstic amb l'alumnat en cada aula.
- Recollida periòdica de dades.
- Realització de les Fitxes de Conclusions: l'alumnat, amb ajuda del professorat, completen la fitxa, en la qual s'arreglegaran les propostes dels escolars als problemes trobats (una fitxa per tema i aula).
- Recollida de les Fitxes de Conclusions.
- Anàlisi de les dades obtingudes.

4.3.2. Elaboració del Pla d'Acció i Codi de Conducta

Tan bon punt s'haja realitzat el Diagnòstic, comptem amb un seguit de dades i informació sobre els processos ambientals estudiats i sobre els problemes associats que hi comporten. Arriba el moment de convertir les propostes de l'alumnat en objectius senzills i abastables que agafen forma com a propostes **concretas d'actuació** (açò és el Pla d'Acció).

Coneguda i compresa la problemàtica ambiental del centre en un determinat aspecte, arriba el moment d'actuar davant dels problemes.

Per elaborar el Pla d'Acció es recomana seguir els passos següents:

- Ordenar i prioritzar les propostes de l'alumnat (a partir de les Fitxes de Conclusions).
- Idear solucions senzilles i abastables per resoldre-les (tenint en compte no només el que farem, sinó també com s'hi farà, qui ho farà, quan i amb quins mitjans).
- Assignar responsables per a l'execució de les accions (una classe, una comissió d'alumnes, tots els escolars, la direcció del centre, etc.)
- Establir un calendari per a la seua realització.
- Assignar responsables per al seu seguiment (una avaluació constant d'èxits esdevé una motivació per a tota la comunitat educativa).

Les actuacions proposades en el pla poden dependre d'accions directes de l'alumnat (per exemple, crear un racó ambiental en cada classe, fabricar papereres per separar els residus, eixir al pati de forma ordenada, mantenir el pati net, etc.) o poden implicar a altres components de la comunitat educativa (per exemple, canviar les bombetes convencionals per bombetes de baix consum, instal·lar airejadors en les aixetes, etc.). Per aconseguir aquestes metes, pot recórrer-se a les famílies de l'alumnat (per exemple, per a construir un hort escolar), o a cartes, escrits, campanyes, exposicions, jornades, etc.

Aquesta fase de treball es basa en tot el coneixement assolit mitjançant les fitxes i és, segurament, la més motivadora i educativa per als alumnes/as, ja que permetrà posar en pràctica aquesta capacitació per a l'acció que s'ha buscat durant totes les fases anteriors.

Paral·lelament a la definició del pla, ha de redactar-se el 'codi de conduc-

ta' relacionat amb el pla d'acció que acabem d'elaborar. El codi de conducta pot ser elaborat pel Comité Ambiental a partir de les propostes de l'alumnat arreplegues en les Fitxes de Conclusions, o bé pot deixar-se en mà de l'alumnat (per exemple, que cada alumne o cada classe n'elabore un i que el Comité Ambiental trie entre tots quin serà el que represente els objectius de tota la comunitat escolar).

De nou entra ací en joc la imaginació i els recursos de cada centre o de cada aula. Pot ser des d'un senzill llistat de conductes o dibuixos, murals, etc.; ser més simples o complicats (en funció de les edats de l'alumnat); penjar-se en el racó ambiental de l'aula, en el punt d'informació ambiental o pels corredors i llocs comuns del centre educatiu.

En l'Annex (VIII. Codi de conducta) es proposa un Codi de Conducta destinat a l'alumnat més menut.

4.3.3. Indicadors de seguiment del projecte

Plantejar-se la posada en marxa d'aquest projecte esdevé apostar per un procés continu d'aprenentatge que, per la seua mateixa filosofia, no acaba mai. És per això que necessitem comptar amb un instrument d'autoavaluació que permeta mesurar-ne els nostres èxits i identificar aquells objectius que no hem aconseguit, i permetre la retroalimentació del procés i la millora contínua.

Els indicadors serveixen per a comprovar si hem aconseguit els objectius plantejats i són un instrument necessari per poder realitzar l'actualització periòdica de Pla d'Acció.

Per això utilitzarem un sistema d'indicadors que facilitarà el seguiment de les mesures proposades en el Pla d'Acció i ens permetrà saber en quin grau s'han aconseguit els objectius marcats en aquest pla. Els indicadors han de triar-se, precisament, en funció d'aqueixos objectius que es pretenen mesurar i no han de ser molt complicats. Poden incloure's en el mateix Pla d'Acció.

4.4. Quarta Fase: comunicació i difusió

MOTIVEM, COMUNIQUEM

4.4.1. Motivem

No podem oblidar que posar en marxa un projecte d'aquestes característiques, si bé esdevindrà una dinamització de la comunitat educativa, també produirà canvis organitzatius i didàctics en el centre escolar, la qual cosa implica (almenys, al principi) un esforç petit per part de tots els actors implicats.

És fonamental que aquest esforç s'afronte amb alegria i amb il·lusió, perquè aquesta il·lusió es contagia i dona força per seguir avançant. Si no aconseguim motivar, existeix un risc molt alt que el projecte mora, desaparega al següent curs escolar o, amb sort, dos o tres anys després

Motivar el professorat:

El professorat és un element clau en un projecte d'aquest tipus, així que és molt important que la seua participació i implicació es faça de bon grat i, per descomptat, des del mateix moment en què es decideix posar en marxa el projecte. Si es fa així, ells transmetran aquesta il·lusió al seu alumnat i a la mateixa direcció del centre, la qual cosa permetrà continuar el projecte en anys venidors. La quantitat de treball que els professors han de dur a terme en cada etapa del curs no disminueix perquè aborden nous projectes fora del currículum escolar i per això és fonamental aconseguir que vegem l'Ecoescola no com la inclusió de noves temàtiques en el projecte curricular, sinó com una forma nova i millor de fer les coses, que ha d'impregnar el nostre comportament diari i conformar una nova ètica.

Es motiva al professorat tot mantenint-lo permanentment informat (la comunicació amb el professorat és un punt fonamental). No n'hi ha prou amb una primera reunió

de presentació del projecte i que la comunicació es duga a terme a través dels seus representants en el Comité Ambiental, sinó que ha de plantejar-se com un fet continu, planificat i estructurat, se li ha de proporcionar suport, escoltar-lo quan pensen que alguna cosa no funciona bé i posar-hi remei ràpidament, atenant les seues demandes d'informació i, per descomptat, s'ha de reconèixer el seu treball i el seu esforç i donant-lo a conèixer.

Així mateix, no cal pressuposar que tot el professorat compta amb coneixements previs del projecte que s'hi posarà en marxa ni amb els coneixements sobre medi ambient necessaris per treballar amb l'alumnat. La formació i informació contínua al professorat ha de ser una part important del procés d'implantació de l'Ecoescola.

Motivar el personal no docent:

No hi podem oblidar que moltes de les accions que es duen a terme durant el desenvolupament del projecte impliquen el personal no docent del centre. L'alumnat investiguen la cuina, les neteges, el gimnàs, el pati... Busquen, pregunten, s'informen i, en tot aquest procés, els adults han d'atendre'ls, per molta pressa que tinguen, escoltar-los i respondre'ls.

Perquè aquest xiquet engranatge d'anada i tornada d'informació (i d'alumnat per tot el centre) funcione, el personal no docent del centre ha de, també, estar informat de tot el que hi ocorrerà. A més, no podem oblidar que algunes de les accions previstes en el Pla d'Acció els implicarà, ja que ells formen part de la dinàmica del centre (per exemple, instal·lar poals separadors de residus, o mesures d'estalvi d'aigua en la cuina o la utilització de paper reciclatge en la secretaria del centre).

És important evitar la sensació que "s'hi ocupa el seu espai de treball i els impedeix complir amb les seues obligacions", i per això cal informar-los i demanar-los la seua col·laboració.

Amb aquesta clau tan senzilla, se sentiran implicats i receptius a qualsevol demanda que se'ls faça, i més si ve del mateix alumnat.

Motivar l'alumnat:

L'alumnat del centre escolar són, segurament, els actors del procés més fàcils de motivar. La direcció del centre i el professorat saben molt be com dur a terme aquesta tasca, no obstant això, pot servir d'ajuda la realització de tallers, jornades, excursions, i sobretot, el reconeixement del seu treball a través de exposicions, celebració de premis, etc.

Motivar els pares i mares de l'alumnat:

En un projecte com aquest, és important saber implicar les famílies, ja que si el projecte es desenvolupa amb èxit, el conjunt de xiquets tractaran d'aplicar els coneixements assolits al seu dia a dia fora del col·legi (pensem en el reciclatge de residus o en l'estalvi d'aigua, per citar alguns exemples senzills).

Implicar les famílies, que ja reben multitud de circulars amb informació diversa procedent dels centres i se'ls invita a participar en molts projectes escolars, potser serà una de les tasques més complicades.

Les vies adequades hi són:

La informació: A més de les vies ordinàries, com ara circulars o reunions informatives amb l'AMPA, és convenient buscar altres alternatives noves.

La participació: Per a aconseguir una implicació més activa, una opció és la celebració de jornades en el centre escolar, en les quals participen els adults conjuntament amb els seus fills. També la realització de part del treball de les fitxes temàtiques amb ajuda dels pares o l'elaboració d'enquestes breus i senzilles sobre el comportament ambiental a casa (un diagnòstic domèstic

breu), que permeten exportar el coneixement assolit per l'alumnat a les seues mateixes cases. Hi adjuntem un model d'enquesta de residus a l'Annex (IX. Model d'enquesta de residus).

4.4.2. Comuniquem

Les activitats de difusió i comunicació de tot el treball que duga a terme han de realitzar-se des de l'inici i durant tot el Desenvolupament del projecte. Esdevenen un suport al treball de l'alumnat i professorat que els animen a continuar i esforçar-se.

Cal donar a conèixer que tot el centre està treballant per la sostenibilitat i també els èxits que s'hi van aconseguint.

Les formes de realitzar aquesta comunicació són diverses, depenent de la creativitat, motivació i recursos de cada centre. Ací en proposem algunes:

1. **Pàgina web de l'Ecoescola**, o un apartat sobre el projecte dins de la pàgina web del centre.
2. **Punt d'Informació Ambiental**. Hauria d'instal·lar-se en un lloc visible del centre escolar perquè puga ser visitat per les famílies quan porten o arregen a l'alumnat. Pot consistir en un panell informatiu en la paret o en les vitrines del centre si les té. En aquest lloc s'exposen totes les activitats que s'han posat en marxa en el marc del projecte i s'ofereix informació ambiental a les famílies. També és interessant habilitar un **Punt d'Informació Ambiental a la sala del professorat**, on se'ls anime a posar articles informatius, recursos que els sembla interessants o cursos de formació que hi puguem realitzar, etc. i que consideren d'interés per a altres professors o professores.
3. **Lones/cartells de difusió de l'Ecoescola**. El mateix alumnat poden realitzar cartells que es col·loquen pels corredors i que els recorden el projecte que estan realitzant o les consignes que els permetran dur a terme el Pla d'Acció (per exemple: "En aquest col·le no llancem papers al terra").
4. **Obres de Teatre**.

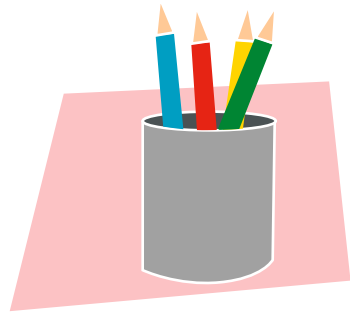
5. **Exposicions dels treballs i tallers realitzats.**
6. **Enquestes per a portar a casa i realitzar amb les famílies** (hi adjuntem un model a l'Annex (IX. Model d'enquesta de residus)
7. **Concursos escolars.**
8. **Celebració de dies emblemàtics per a el medi ambient:** Dia Mundial de l'Aigua (22 de març), Dia Internacional de la Diversitat Biològica (22 de maig), Dia Mundial del Medi Ambient (5 de juny), Dia Mundial de Lluita contra la Desertificació i la Sequera (17 de juny), Dia de l'Arbre (22 de setembre), etc.

5. ACTUACIONS TRANSVERSALS

En un projecte com aquest, és important treballar des d'una **perspectiva multidisciplinària**, ja que l'educació ambiental comprén totes les àrees del coneixement i pot estar present en totes les àrees educatives que s'imparteixen en el centre (coneixement del medi, llengua, matemàtiques, informàtica, plàstica, etc.).

Aquestes multirelacions permeten establir sinèrgies amb pràcticament totes les assignatures.

Una bona coordinació (realitzada des del Comitè Ambiental) permetrà aprofitar el projecte curricular d'etapa, programacions de cicle i programacions d'aula per a abordar cadascuna de les temàtiques que s'hi treballen a l'Ecoescola mitjançant fitxes, alhora que ho fan el professorat quan desenvolupen la seua programació, i potencien el benefici d'ambdós treballs.

Per exemple, quan en un determinat cicle s'estudie l'aigua, es pot iniciar de forma simultània el Diagnòstic de l'aigua. D'aquesta manera, mentre dins del projecte curricular del centre els xiquets "coneixen l'aigua", les fitxes dissenyades per al diagnòstic

permeten treballar "com estalviar aigua".

També és molt interessant aprofitar els recursos que proporcionen diferents organismes, institucions o administracions per aprofundir en el projecte de l'Ecoescola.

Aquestes activitats complementàries facilitaran la comprensió dels temes treballats, reforçar els coneixements assolits en poder traslladar-los a altres entorns i motivar tant l'alumnat com el professorat implicat en el projecte.

En aquest manual us proposem un seguit de recursos que poden servir-vos en aquesta finalitat.

6. RECURSOS D'INTERÉS

6.1 BIBLIOGRAFIA

DE LA VEGA ORDUÑA A. y BONMATÍ QUESADA P. Agenda 21 Red Provincial de Alicante.

Diputació d'Alacant, Àrea de Medi Ambient, 2007.

BENAYAS, J., CALLEJO, C. y otros. Ecoauditorías y proyectos de calidad de los centros educativos. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Secretaría General Técnica. Centro de Publicaciones. 2000.

FUNDACIÓN ECOLOGÍA Y DESARROLLO (Coordinadores: VIÑUALES, V. et al.). La ecoauditoría del papel en el centro educativo (cuaderno del profesorado y cuaderno del alumnado). Nivel: Tercer Ciclo de Ed. Primaria – Primer Ciclo de ESO. Ed. Fundación Ecología y Desarrollo. Zaragoza. 2002.

FUNDACIÓN ECOLOGÍA Y DESARROLLO (Coordinadores: VIÑUALES, V. et al.). La eco-auditoría del papel en el centro educativo (cuaderno del profesorado y cuaderno del alumnado). Nivel: Tercer Ciclo de Ed. Primaria – Primer Ciclo de ESO. Ed. Fundación Ecología y Desarrollo. Zaragoza. 2002.

FUNDACIÓN ECOLOGÍA Y DESARROLLO. Guía de ecoauditoría sobre el uso eficiente del agua en los centros educativos. Ed. Fundación Ecología y Desarrollo. Zaragoza. 2001.

WEISSMANN, H. y LLABRÉS, A. Guia per fer la Agenda 21 Escolar. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. 2001.

VV. AA. Ecoauditorías escolares. Ciclos nº 9. Gea Sociedad Cooperativa Limitada. Valladolid. Junio 2001.

HERAS, F. EntreTantos. Guía práctica para dinamizar procesos participativos sobre problemas ambientales y sostenibilidad. GEA – Colección Monociclos. Valladolid. 2003.

MAJADAS, J. Guisar la educación ambiental en las aulas. Recetario inconcluso. Ciclos. n.º 9, pp. 13-16. 2001.

TONUCCI F. La ciudad de los niños. Fundación Germán Sánchez Ruipérez. 2004.

TONUCCI F. Cuando los niños dicen basta. Fundación Germán Sánchez Ruipérez. 2004.

TÚ CONTROLAS EL CAMBIO CLIMÁTICO. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas, 2007

6.2 ENLLAÇOS

GENERAL

Àrea de Medi Ambient de la Diputació d'Alacant
<http://medioambiente.ladipu.com/alicantenatura/>
Ministeri de Medi Ambient, Medi Rural i Marí

<http://www.marm.es/>

Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge

<http://www.cma.gva.es/i>

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura

<http://www.unesco.org>

Comissió Europea, DG de Medi Ambient

<http://ec.europa.eu/environment>

UNICEF

<http://www.enredate.org/>

Fundación Ecología i Desenvolupament

<http://www.ecodes.org/>

RESIDUS

Ecovidrio

<http://ecovidrio.es>

Ecoembes

<http://www.ecoembes.com/>

ECOIDEAS

<http://www.cepcordoba.org/ecoideas/>

AIGÜA

Aigües d'Alacant

<http://www.aguasdealicante.es/educacional/aligotham/index.html>

Aigües de Sevilla

<http://www.aguasdesevilla.com/infantil/infan/index.html>

GOVERN DE LES ILLES BALEARS.

Ecoauditoria de l'aigua al teu centre educatiu. 2003

<http://dgrechid.caib.es/ecoauditoria/inici.es.htm>

ENERGIA

Institut per a la Diversificació i l'Estalvi Energètic

<http://www.idae.es/>

Agencia Valenciana de l'Energia

<http://www.aven.es/>

IBERDROLA

<http://www.iberdrola.es/>

UNESA

<http://www.unesa.es/>

SOLARÍZATE

<http://www.solarizate.org/>

<http://www.accionatura.org/juegoAlertaCO2/>

ENTORNO NATURAL

Fundació Biodiversitat

<http://www.fundacion-biodiversidad.es/>

Xarxa de parcs nacionals

<http://reddeparquesnacionales.mma.es/parques/index.htm>

Projecte bosk

<http://www.projectobosk.com/>

SOROLL

La lluita contra el soroll

<http://www.ruidos.org/>

7. MATERIAL DE SUPORT: FITXES DE TREBALL

El desenvolupament del projecte Ecoescola en un centre educatiu, implica que l'alumnat del centre desenvolupen un seguit d'activitats de diagnòstic de l'entorn escolar, que traguin les seues pròpies conclusions sobre el que investiga i proposen mesures per a resoldre aquests problemes.

Presentem ací un material compost per les Fitxes de Diagnòstic, Fitxes de Conclusions i Fitxes de Pla d'Acció i Fitxa de llista de control (Check-List) que serviran de suport per a la realització d'aquestes activitats.

El paper del docent en aquesta tasca ha de ser de guia de l'alumnat, assessorant-li en la seua realització i orientant-lo en el mateix procés d'aprenentatge, d'investigació i presa de dades i en el moment de la reflexió per a obtenir conclusions sobre els resultats obtinguts, especialment en el debat quan aquest treball es realitze en grup.

1. FITXES DE DIAGNÒSTIC

En les Fitxes de Diagnòstic s'arreglen diverses activitats de reflexió, investigació i d'arregla d'informació que tenen com a objectiu que el conjunt d'escolars coneguen, entenguen i valoren amb esperit crític els problemes ambientals i el clima del centre escolar.

Estan dividides en els temes següents:

- Residus
- Aigua
- Convivència i Infraestructures
- Energia i Transport
- Entorn

Dins de cada tema, hi ha dos tipus de fitxes diferenciades, fitxes de reflexió i fitxes d'investigació. Les fitxes de reflexió pretenen situar l'alumnat en el tema que tractarà (per exemple, què són els residus, quins tipus hi ha i per què esdevenen un problema per al medi ambient). Per la seua banda, les fitxes de investigació no sols permeten realitzar el diagnòstic de les instal·lacions del centre, també avaluen el coneixement ambiental i els hàbits dels alumnes, amb la finalitat de poder emprendre actuacions d'educació i conscienciació si fóra necessari.

Algunes d'aquestes fitxes compten en la seua part posterior amb un seguit de notes per al professorat i amb una proposta de recursos educatius que tenen com a finalitat reforçar els coneixements assolits.

Cada fitxa compta amb un requadre en la seua part superior que orienta sobre la seua dificultat (hi ha fitxes dirigides als cicles d'infantil, primària, ESO i batxillerat), però com no tots els centres parteixen de la mateixa experiència i formació prèvia en matèria ambiental, serà la tasca de cada professor/a decidir si el seu alumnat pot realitzar les fitxes dirigides al seu cicle o si són més escaients les fitxes del cicle inferior o superior.

Cap d'aquestes fitxes pretén ser un tractat complet de docència en el tema estudiat, sinó que busca oferir diversos punts de vista sota els quals aquest tema pot abordar-se i establir els aspectes d'investigació i presa de dades bàsiques que permetran la realització del diagnòstic. Qualsevol d'aquests temes pot ser enfocat des d'un altre punt de vista, relacionat amb altres temes, ampliat i enriquit treballant en l'aula o facilitant-li a l'alumnat recursos formatius perquè hi aprofundisca (treballs específics d'investigació, contes, publicacions, diapositives, vídeos, excursions, tallers, etc.).

2. FITXES DE CONCLUSIONS

Cada tema estudiat compta, a més, amb una Fitxa de Conclusions (una per cada tema i aula), la finalitat del qual és servir de síntesi de tot allò que s'ha treballat així com també la de recollir les propostes de l'alumnat per pal·liar els dèficits o problemes trobats.

Aquestes propostes han de partir de l'alumnat orientat pel professorat i han de ser la conseqüència lògica dels descobriments realitzats per ells mateixos. La realització d'aquestes fitxes proporciona una bona possibilitat per al debat i la discussió dels diferents punts de vista de l'alumnat i contribueix a reforçar els coneixements assolits durant la realització del Diagnòstic.

3. FITXES DE PLA D'ACCIÓ

La Fitxa de Pla d'Acció servirà per a arreplegar les conclusions de l'alumnat sobre cada tema, que s'extrauran de les Fitxes de Conclusions. Aquestes conclusions han de prendre forma de propostes concretes d'actuació que permetran resoldre els problemes identificats en el Diagnòstic.

4. FITXA DE LLISTA DE CONTROL (CHECK-LIST)

Finalment, i amb l'objectiu de facilitar el seguiment del projecte, a l'Annex X s'adjunta una senzilla llista que permetrà revisar de forma ràpida l'avanç de l'Ecoescola.

ANNEX

Manual per al Desenvolupament
d'ecoescoles
en la Província d'Alacant

I. Acta de Constitució del Comitè Ambiental

Nom del Centre

Adreça

Municipi _____ Província _____

Data de Constitució del Comitè Ambiental _____

Composició del comitè ambiental

Nom	En representació de la persona...	Signatura:
	Representant de l'alumnat	
	Representant de l'alumnat	
	Director/ra del Centre	
	Cap d'Estudis	
	Representant Educació Infantil	
	Representant Educació Primària	
	President/ta de l'AMPA	
	President/ta de l'AMPA	
	President/ta de l'AMPA	
	Representant del personal no docent	
	Representant Institucions Públiques	
	Representant de l'alumnat	

Signatura de la persona coordinadora del Programa

Segell del Centre Escolar

II. Funcions del Comit  Ambiental del C.P./I.E.S

El Comit  Ambiental del Col·legi Públic/Institut d'Educació Secundària

onstitu  amb data

tiene las siguientes funciones y responsabilidades

- 1 Dirigir i coordinar tot el procés d'implantació de l'Ecoescola.
- 2 Servir d'enllaç i comunicació amb el professorat, l'AMPA, els pares i mares de l'alumnat i el personal no docent del Centre, en tot el que es referix al projecte.
- 3 Dirigir, coordinar i fer el seguiment de les distintes accions que componen el diagnòstic ambiental participatiu i recollir i tractar totes les dades fruit d'aquest treball.
- 4 Dirigir, coordinar i fer el seguiment de la posada en marxa de les diferents accions que componen el Pla d'Acció Local.
- 5 Fer el seguiment dels resultats a través del sistema d'indicadors.
- 6 Arreplegar per a la seua valoració, les propostes, idees i suggeriments de tota la comunitat escolar que permeten millorar el desenvolupament del procés, amb especial atenció a aquelles que procedesquen de l'alumnat del Centre Escolar.
- 7 Aprovar el codi de conducta
- 8 Avaluar la marxa del projecte.
- 9 Difondre i informar de totes les actuacions que s'hi duguen a terme durant el seu desenvolupament.
- 10 Promoure la participació i implicació de tot el professorat, personal no docent, AMPA, pares i mares dels escolars i, especialment, dels xiquets i xiquetes del col·legi, en el desenvolupament del projecte i en la difusió dels seus resultats.
- 11 Dirigir, coordinar i avaluar altres activitats que tinguen com a objectiu la conscienciació i sensibilització ambiental de tota la comunitat educativa

Signatura del Coordinador del Programa

Segell del Centre Escolar

III: Cronograma

SEPTEMBRE

L	M	X	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Planificació del treball:
 - Formació del Comitè Ambiental
 - Elecció de temes a tractar durant el primer curs escolar
 - 3 Explicació del projecte a l'alumnat i a les famílies

FEBRER

L	M	X	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Inici d'Execució del Pla de Acció de la temàtica d'Energia i Transport

OCTUBRE

L	M	X	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Planificació del treball

MARÇ

L	M	X	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24/31	25	26	27	28	29

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Realització de les fitxes de diagnòstic de la temàtica d'energia i transport / Continuació de l'Execució del Pla d'Acció de Residus

NOVEMBRE

L	M	X	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Inici del Diagnòstic. Realització de les Fitxes de Diagnòstic de la temàtica de Residus

ABRIL

L	M	X	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Definició Pla d'Acció i Codi de Conducta de la temàtica d'Energia i Transport
- Inici d'Execució del Pla de Acció de la temàtica d'Energia i Transport

DESEMBRE

L	M	X	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Realització de les Fitxes de Diagnòstic de la temàtica de Residus
- Realització de les Fitxes de Conclusions de la temàtica de Residus

MAIG

L	M	X	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Definició Pla d'Acció i Codi de Conducta de la temàtica d'Energia i Transport
- Inici d'Execució del Pla de Acció de la temàtica d'Energia i Transport

GENER

L	M	X	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Definició Pla d'Acció i Codi de Conducta de la temàtica d'Energia i Transport

JUNY

L	M	X	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

- Dies no lectius/Caps de setmana
- Inici d'Execució del Pla d'Acció de la temàtica d'Energia i Transport
- Actuacions de difusió i exposició de les activitats realitzades

IV. Orden del Día

2a REUNIÓN DEL COMITÉ AMBIENTAL DEL CP / IES

Fecha

Hora

Temes a tractar:

- 1 Lectura i aprovació de la 1ª Acta de la reunió del Comit  Ambiental.
- 2 Revisió de l'esborrany del comprom  ambiental del centre escolar.
- 3 Lectura i aprovació de les normes de funcionament del Comit  Ambiental.
- 4 Lectura i aprovació del cronograma de treball proposat per a aquest curs escolar.
- 5 Revisió dels dibuixos fets pel conjunt de xiquets per a l'elecció del logotip del projecte.
- 6 Fixació de data per a la següent reunió del Comit  Ambiental.

V. Acta

1ª REUNIÓ DEL COMITÉ AMBIENTAL DEL C.P. / I.E.S.

Fecha

Comité Ambiental Asistentes	Empresa Externa

Duració: 2 hores

Temes tractats en l'ordre del dia

- 1 Constitució del Comité Ambiental i aprovació de les seues funcions
- 2 Planificació del treball
- 3 Revisió de l'esborrany del compromís ambiental del centre escolar.
- 4 Elecció de la forma de presentar el projecte a tot el centre escolar.
- 5 Proposta de concurs de dibuix entre els alumnes per a comptar amb logotip propi del projecte del centre.
- 6 Inici del diagnòstic. Elecció de temes.
- 7 Fixació de data per a la següent reunió del Comité Ambiental.

A continuació s'hi detallen els acords a què es van arribar en cadascun dels temes que es van debatre, en el orde en què van ser tractats:

1. CONSTITUCIÓ DEL COMITÉ AMBIENTAL

S'aprova la constitució definitiva del Comitè Ambiental i s'aproven les seues funcions.

2. PLANIFICACIÓ DEL TREBALL:

-Periodicitat de les reunions: en un principi s'han proposat dues reunions mensuals, amb la possibilitat de modificar aquesta periodicitat en cas necessari.

-Cronograma de treball fins al mes de juny: el/la cap d'estudis s'encarregarà d'elaborar el cronograma i el presentarà al comitè el dia 10 de novembre per a la seua aprovació.

-Organització del treball:

- Persona de contacte centre escolar-rResponsable extern de l'Ecoescola: Juan Gómez, director del centre.
- Comunicació amb la resta del professorat: s'encarreguen els representants dels cicles d'infantil i primària.
- Comunicació amb l'AMPA: s'encarrega la presidenta de l'AMPA o entrega al professorat del material de treball: a través del director del centre i dels representants del professorat dels cicles d'infantil i de primària.
- Documentació de les activitats (fotos, vídeos): s'encarrega el cap d'estudis del centre.

-S'acorda que la pròxima reunió del Comitè se celebrarà el 10 d'octubre, a les 9.15 h. El 17 d'octubre a les 18.00 h se celebrarà una reunió informativa amb l'AMPA i a la setmana següent, es realitzarà la presentació del projecte a l'alumnat.

3. COMPROMÍS AMBIENTAL DEL CENTRE

Es revisa i aprova l'esborrany de compromís ambiental del centre.

Les formes de difusió del compromís ambiental que han sigut acordades pel Comitè Ambiental són les següents:

- En tauler d'anuncis del centre
- Mitjançant carta als pares
- En pàgina web del col·legi

4. EXPLICACIÓ DEL PROJECTE A TOT EL CENTRE

S'acorda que el projecte es presente de la manera següent:

Als alumnes: per classes a través d'un contacontes adaptant-lo a l'edat de l'alumnat.

- Personal no docent: al personal de cuina a través de la persona responsable de qualitat de l'empresa encarregada del menjador, pertanyent al Comitè, i al personal encarregat de la neteja del centre a través del director del Centre.
- A l'AMPA: en una assemblea que es realitzarà el dia 17 d'octubre.
- Pares i mares d'alumnes/as: a través d'una circular que l'alumnat portarà a casa i en el tauler d'anuncis del centre.

5. LOGO DEL PROJECTE

Proposta de concurs de dibuix entre l'alumnat per a comptar amb logotip propi del projecte.

6. INICI DEL DIAGNÒSTIC

Es proposa una excursió guiada de l'alumnat pel centre (observar, conèixer, abans d'iniciar el treball).
Es començarà amb el tema residus. El professorat treballarà les fitxes amb l'alumnat en cada aula.

Signatura de la persona secretari/coordinadora del programa:

VI. Compromís ambiental del C.P. / I.E.S.

El Col·legi / IES

en el marc del seu objectiu principal d'aconseguir un ensenyament de qualitat que contribueixca al desenvolupament d'una educació integral de l'alumnat, durà a terme a través del Projecte del Centre i de totes les activitats que en ell s'emmarquen, un procés encaminat a formar en actituds i valors als escolars, mitjançant un aprenentatge a través de la participació, els objectius bàsics del qual són:

- Convertir l'escola en un espai compromès, compartit i sistèmic, i potenciar així mateix, la seua relació amb la comunitat en què s'integra.
- Promoure la participació de l'alumnat a través d'una experiència de planificació compartida com ara el desenvolupament del projecte Ecoescola.
- Impulsar des de la pràctica educativa el desenvolupament de capacitats en l'alumnat per conèixer, interpretar i intervenir en l'entorn, i afavorir la responsabilitat i implicació personal i col·lectiva en aquesta tasca.

Perquè aquest projecte es convertisca en realitat, es requereix un esforç important de la comunitat escolar, incloent-hi en aquesta a la direcció del centre, el professorat, personal no docent, AMPA, a tots els pares i mares dels escolars i, especialment, l'alumnat d'aquest col·legi/IES, que amb les seues propostes, les seues idees, la seua curiositat i la seua imaginació, fan que el nostre projecte educatiu es faça més ric i significatiu dia rere dia.

Per la qual cosa, aquest centre escolar, com a model educatiu i tot assumint els compromisos de sostenibilitat i millora contínua, previndrà i minimitzarà qualsevol tipus d'impacte generat en les seues activitats, i implicarà en això a tota la comunitat educativa i sobretot al nostre alumnat, que ens ajuden a treballar envers una nova filosofia en què ells són el paràmetre, com a garantia de les necessitats de tota la ciutadania.

Alacant.....de/d'.....de.....

Signatura de la persona coordinadora del Programa

VII. Circular de Presentació del Projecte

Estimades famílies,

Ens posem en contacte amb vosaltres a l'inici d'aquest curs escolar per informar-vos de la posada en marxa en el nostre centre d'un projecte educatiu anomenat "Ecoescola", que consisteix principalment que tot el conjunt d'escolars desenvolupen un diagnòstic dels problemes ambientals del centre escolar i proposen mesures i accions per resoldre o pal·liar aquests problemes.

A través d'un treball que s'hi desenvoluparà durant tot el curs escolar, es treballaran aspectes pedagògics d'aprenentatge, capacitat crítica, participació, responsabilitat i compromís, dirigits a millorar la qualitat ambiental i el clima del nostre centre i de l'entorn en què vivim.

S'ha instal·lat un Punt d'Informació Ambiental a

on s'exposaran totes les activitats que es posen en marxa en el marc del projecte. Pròximament també podreu trobar allí informació dirigida a vosaltres, relativa a l'àrea que en aqueix moment l'alumnat estiguen treballant (reciclatge de residus, estalvi d'aigua i energia, etc.). Vos invitem a participar amb nosaltres en aquest projecte aplicant a casa els coneixements que els vostres fills i filles assolesquen durant el projecte i ajudant-los en xicotets treballs que portaran a casa. Per aquest motiu vos mantindrem informats de tot el treball que es realitze a través del nostre Punt d'Informació Ambiental.

Aprofitem l'ocasió per invitar-vos a formar part del Comitè Ambiental del projecte, on ens agradaria que estigueren representats pares i mares dels alumnes. Si desitgeu més informació, no dubteu a posar-vos en contacte amb

Una salutació

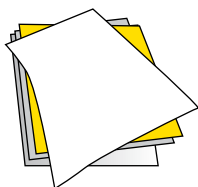
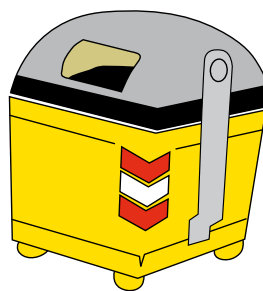
La direcció de C.P./I.E.S. _____

VIII. Codi de Conducta

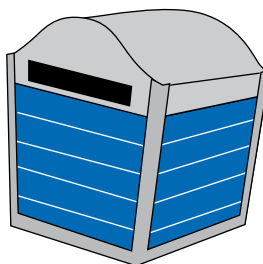
El conjunt de xiquets del C.P. / I.E.S. _____
sabem que la gestió de residus que produïm en el centre és la nostra responsabilitat i per això:

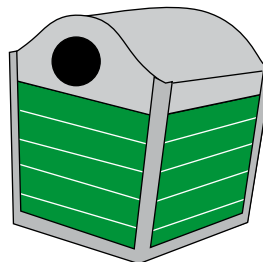
LLANDES,
BRIKS I
PLÀSTICS
AL
GROC

PAPER
AL BLAU

VIDRE
AL VERD

“AL NOSTRE CENTRE TREBALLEM PER UN MÓN MILLOR”

IX. Model d'enquesta de residus

Sabies que cada habitant d'Espanya genera uns 550 kg de fem a l'any (quilo i mig al dia)? És a dir que en el 2007 els quasi 45 milions d'espanyols generem un total de 25 milions de residus urbans. Podem reduir la quantitat de residus que generem si recordem l'estratègia de les tres erres:

- **Reduïm**, si evitem comprar productes sobreempaquetats, si no comprem coses que no necessitem, i usem sense desperdiciar, etc.
- **Reutilitzem**, si usem el paper per les dues cares, si convertim llandes i ampolles en pots de llapis, si utilitzem les caixes buides per a guardar coses, etc.
- **Reciclem** quan no és possible reduir ni reutilitzar. Si tirem els residus al poal corresponent (verd, groc, blau), amb aqueixos residus s'hi fabricaran productes nous i evitarem que es tallen arbres, s'utilitze aigua, energia i altres matèries de la naturalesa.

Investiguem a Casa

ELS NOSTRES HÀBITS AMB ELS RESIDUS

señala con una cruz

Quantes persones viuen a ta casa?	Dues ☐	Tres ☐	Quatre ☐	Cinc o més ☐
-----------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	---------------------------------	-------------------------------------

A L'HORA DE LES COMPRES

Acompanyes els teus pares a fer les compres?	Mai ☐	Sempre ☐	De vegades ☐
En el Supermercado	Sempre portem la nostra bossa o carro de les compres ☐	Sempre portem la nostra bossa o carro de les compres ☐	Utilitzem totes les bosses de plàstic que ens donen els supermercats ☐
Els aliments frescos (fruita, verdures, peix, carn)	Sempre els comprem empaquetats ☐	Sempre els comprem empaquetats ☐	Sempre els comprem empaquetats ☐
A l'hora de triar un producte triem envasos ecopack	Sempre que puc ☐	Sempre que puc ☐	Sempre que puc ☐

A CASA

Els envasos més freqüents a casa nostra són	Vidre ☐	Llandes ☐	Plàstic ☐	Tetrabrics ☐	Cartró ☐
Dels residus que s'hi generen a casa, quins espereu?	Vidre ☐	Envasos ☐	Paper ☐	Oli ☐	Piles ☐

A CASA

L'oli que sobra de la fregitel·la d'aliments	Lo tiramos por el fregadero o por el WC ☐	Lo metemos en un bote de cristal o botella de plástico y lo tiramos a la basura ☐	Lo tiramos en un contenedor de reciclaje de aceite ☐	El duem a un ecoparc o punt net. ☐
Quan un aparell elèctric o electrònic s'espantia (telefon, ordinador, bombetes, espremedora de suc, microones, planxa, etc.)	Els llancem al fem ☐	El duem a un ecoparc o punt net ☐	El duem a la botiga on en comprarem un, de nou. ☐	El deixem al costat del contenidor en horari de recollida d'efectes un ecoparc o punt net. ☐
Els medicaments caducats	Els llancem al fem ☐	El duem a un ecoparc o punt net ☐	Els duem a la farmàcia (punt SIGRE) ☐	Sempre els acabem tots, de manera que no caduquen ☐

SABIES QUE...?

Un Ecoparc és un centre de recollida i de selecció de diferents tipus de residus especials (només per a particulars). Podem portar vidre, paper, cartró, metalls, roba, tèxtil, plàstics, electrodomèstics, utensilis, runes, restes de poda, oli vegetal, bateries, piles, tubs fluorescents i bombetes, envasos tòxics petits, aerosols, tòners.

Un Ecopunt o punt net són punts mòbils de recollida selectiva que s'hi troben en diferents punts de la nostra ciutat. Qualsevol ciutadà pot portar quantitats menudes de vidre, paper, cartró, oli vegetal, electrodomèstics menuts, bombetes i tubs fluorescents, radiografies, piles, medicaments caducats, roba, calçat, envasos tòxics (de pintura, lleixiu, etc.) petits, tòners i cartutxos de tinta i cd. Consulta el teu ajuntament on s'hi troba l'ecoparc més proper i si hi ha ecopunts o punts nets en la teua localitat.

I finalment, recorda que també pots portar els aparells elèctrics i electrònics que desitges desprendre't a la botiga on vages a comprar un equivalent o que realitze les mateixes funcions, ja que el Reial Decret 208/2005, de 25 de febrer, sobre aparells elèctrics i electrònics i la gestió dels seus residus (RAEE), obliga als distribuïdors a recollir-los i gestionar-los sense cap cost per a tu. Açò inclou aparells d'enllumenat, telèfons mòbils, fixos o sense fil, equips informàtics, joguets elèctrics, electrodomèstics, tv, vídeos, videocàmeres, eines elèctriques, etc.

X. Ficha de Check - List

Aquesta llista de revisió us ajudarà a realitzar el seguiment de les actuacions que s'hi realitzen.

Reunió de presentació del projecte a l'equip docent	☐
Formació del Comitè Ambiental	☐
Planificació del treball a realitzar	☐
Redacció del Compromís Ambiental del centre	☐
Explicació del projecte a la Comunitat Educativa (alumnat i familiars)	☐
Aigua	☐
Residus	☐
Energia i transport	☐
Convivència i infraestructures	☐
Entorn natural	☐

DIPUTACIÓN
DE ALICANTE